Ann. III. Num. I.

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

BIS IN MENSE PRODIT

Pretium annuae subnotationis, *ante solvendum*, est: in Italia Libellarum 10; ubique extra Italiam Lib. 15; M. 12; Sch. 12; Doll. 3; Rubl. 6; Flor. 7 ½.

Inscriptiones et omne genus indicationes pretio aequissimo referuntur, quod est in extremis commentarii paginis Lib. 0.50 pro *unoquoque centimetro quadrato*.

Cuncta mittantur ad Aristidem Leonori *equitem, commentarii* VOX URBIS *possessorem et administratorem*

ROMA — Via Alessandrina, 87 — ROMA

Subnotatio fieri potest:

IN ITALIA — Apud Desclée, Lefebvre et Soc. — ROMAE, Via Santa Chiara, 20-21.

IN ANGLIA — Apud Burns and Oates — LONDON W. — 28, Orchard Street.

IN CIVITATIBUS FOEDERATIS AMERICAE SEPTENT. — Apud Commissariat of the Holy Land. — NEW YORK, 188 w 95th St.

IN CANADA ET NEWFOUNDLAND — NEW YORK (U. S. Americ.), 143 w 95th St.

IN BELGICA — Apud Desclée, Lefebvre et Soc. — BRUXELLES, Rue de la Montagne, 52.

IN GALLIA — LUGDUNI — Apud Desclée, Lefebvre et Soc. — Rue Victor Hugo, 5 — LUTETIAE PARISIORUM — Libraire Vic et Amat, Charles Amat Succ. — Rue Cassette, 11. — INSULIS (LILLE) — Apud Desclée, Lefebvre et Soc. — Rue de Metz, 41.

IN HUNGARIA — Apud C. B. Liptay, corresp. de Honoris — BUDAPEST, Palais du Théâtre National.

RERUM INDEX

ROMAE

EX OFFICINA FORZANI ET SOCII

M DCCCC

Ann. III. Romae, Kal. Ianuariis M DCCCC. Num. I.

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

PRETIUM SUBNOTATIONIS:
In Italia: Lib. 10 — Ubique extra Italiam:
Lib. 15, M. 12, Sch. 12, Doll. 3, Rubl. 6, Flor. 7½.

BIS IN MENSE PRODIT

POSSESSOR ET ADMINISTRATOR:
ARISTIDES LEONORI, eques.
ROMAE - Via Alessandrina, 87.

Sociis, lectoribus commentarii nostri humanissimis.

Natalitius Domini dies, et saeculi supremus annus opportunitatem nobis exprimendorum ominum praebent. Neque vero mos augurandi et consuetudo moverunt. Non enim omina, quae dicimus, nunc esse coeperunt, quasi non antea fuissent, sed nunc prodivere prorsus qualia iam inde fovebamus. Latebant enim et gestiebant erumpere, modum autem tempusque erumpendi nondum nanciscebantur; et quoniam nunc solemnissimis in hisce festis locum sibi congruum horamque alite candido repererunt, vos bona verba accipite, boni o socii et lectores, quae talia sint apud vos non qualia nos dicimus, sed qualia enunciata exoptamus in melius; non qualia sonant, sed qualia penitus concepimus animo. Eadem iure debita vobis haec sunt, non officio; magnis a vobis aucti beneficiis et gaudiis, quae possumus, rependimus, non quae cupimus.

Dum enim emensum tot mensibus iter cogitatione memori remeamus, favoris vestri iam inde a principio vestigia, et ab ipso, ut ita dicam, ippodromi carcere signa invenimus. Nondum enim videratis quid nostri ferrent humeri, quid recusarent, et utrum propositis ponderibus vires nostrae responderent vel minus, et iam quamplurimi vestrum in ipsis vagientem incunabulis *Vocem Urbis* ad se advocabant, et morantem adhuc circa ubera, quasi oblato pomo, ut moras rumperet benevolentia concitabant.

Quo factum est, ut alacres gaudio et fidentes animis omnes commentario nostro, immo vestro, laxaverimus habenas, tenentes fide magna quod nos iter monita, consilia exhortationesque vestrae docebant.

Augusti dignitate ac sanctissimi viri commentario vestro, o socii, sua scripta dederunt; dederunt ex vobis viri doctissimi, atque ex remotissimis regionibus orbis terrarum ad nos vulganda miserunt, quibus adhuc paginae commentarii huius coruscant, atque aeternum fulgebunt.

Itaque dicere possumus, eritque minor vero sententia, magnum opere atque incitamento commentarii reviviscere studium latinitatis, et quasi constanti flamine aurae saluberrimae quotidie crescere, quotidie augeri, et quampluribus iam persuasionem inesse, fore ut hic sermo brevi redeat quasi vinculum humani generis, cui manus dent - nulla enim aemulatio subest, atque omnis abest superbae dominationis invidia - quot gentes, quot populi sole fruantur.

Quod quidem ut festinaret, nos proposuimus praemia scripturis fabulam aliquam. Res a nonnullis tentata est, missaque ad nos scripta, quorum iudicium infra legetis. Itaque multi in latinum sermonem incubuerunt, ac traditiones iuventutis, volutatis iterum aureae latinitatis auctoribus, iterum agitarunt.

Qui principem locum non occupaverint, ne desistant: dura sunt et cuique aspera initia; nec qui inceperit, sed qui perseveraverit coronabitur.

Nos igitur iterabimus praemium; ac duo interim argumenta tractanda exhibemus; *alterum oratione soluta ex historia, quae aliquid narret actum inter imperium Constantini Magni et ultimum christianae gentis conatum ad recuperandas regiones, quas Christus vita sua et morte sacravit.* Alterius autem operis, carmine tractanda hexametro, ad modum Horatiani sermonis, res proposita haec esto: *Litteratorum hominum aerumnae et gaudia.*

In soluta oratione praemia constituuntur eadem, quae superiore anno polliciti sumus; *aureum nummum* ei qui primas tulerit, suique operis, quod in commentario edetur, exemplaria centum; *nummum argenteum* qui secundas, itemque exemplaria centum.

Qui princeps in poesi fuerit praemia similia accipiet.

Utilis ad mittendum dies erit qui a kalendis Augustis alter est.

Cetera manent ut in superiore litterarum certamine fuerunt constituta (1).

Iamque valete, o lectores, o socii, et, quo nos accepistis animo, eodem nobis haerete; faventibus quippe et cooperantibus vobis magnum erit latinis litteris incrementum.

Valete, atque etiam valete.

Romae, kalendis ianuariis M DCCCC.

Vox Urbis.

(1) Haec ita se habent: *a*) Spatii tantum conceditur quantum decem fere paginae nostri commentarii continere possint. - *b*) Opus latino sermone conficiatur, eoque perspicuo ac perpolito. - *c*) Absolutum ad nos, quovis dispendio immune, mittatur nullo obsignato nomine; sed in fronte voluminis versus aut sententia scribatur, addaturque epistolaris theca, quae exterius eumdem versum aut sententiam praeferat; intus habeat nomen scriptoris inclusum. - *d*) Singulis scriptis probandis tres addicentur iudices, qui de unoquoque seorsim sententiam ferent: iidem collatis consiliis iudicabunt, quae digna praemio videantur.

INDICTI CERTAMINIS LITTERARII IUDICIUM

Ad commentarium nostrum opportuno tempore missae fabulae, fide et religione, quibus par erat, perpensae sunt, et quae in unaquaque improbanda, quae laudanda videbantur fideli notata sunt calamo in peculiari folio cuiusque censoris seorsim iudicantis. Postquam scripta illa septem - tot enim fuere - peculiari trutina singulorum excussa sunt, condicto die censores tres convenere, ut communi iudicio singulorum sententiae expenderentur, et siqua discrepantia esset, votis dirimeretur. Eius autem coetus viri ita censuerunt:

Tres ex missis libellis, qui his distinguebantur titulis: *Sero venientibus... - Excellentissima virtus iustitia - Spes animos auget*, non modo de litteraria re, sed vel de grammatica ipsa male meritos fuisse.

Scriptum: *Inter naturam et artes* pariter reiectum est; nam et contradictionibus refertum, et animi motibus carens, et inventionis inops.

Fabula praeferens: *Qui cupit optatam cursu contingere metam, etc.*, Vergilianis ac Sallustianis phrasibus tumultuaria tuba convocatis ita scatet, ut in hac poetica Maronis lingua litem cum rudi severitate Sallustiana ac ferocia instituere videatur. Quod quidem vitium subsultantem conficit orationem, et ineptam; ita ut non phrases ad orationis lucem, sed oratio ad phrases catenis rapta ac tracta videatur. Adde modo puerilem historiam, puerilibus propemodum imaginibus ad nauseam fartam; adde futiles prosopopoeias, precesque ridiculam moram facientes operi perpetuas per paginas decurrentes.

Reliquae duae fabulae, quamvis altera cui titulus: *Cursu peto ardua montis*, non incompto stilo et non rudi lingua composita; altera vero: *Narratio saepe doctrinae loco est*, humiliori exarata calamo videretur, reiectae pariter sunt, quod nec unitatem servassent, *nec pes, nec caput uni redderetur formae, et horrendum desineret in piscem mulier formosa superne.*

Sexcentis propemodum fabellis fabula quaeque constabat, quas inter se non ordo, non filum assuebat, nec quid sibi vellent, quo tenderent, quid optarent satis patebat, quum praesertim fortuita nomina virorum locorumque quasi in tenebroso quodam spatio pererrarent.

His itaque perpensis, censores praemia tribuenda communi sententia negarunt.

V. U.

DE RENOVANDO LATINAE LINGUAE USU

Perspicuum est res humanas attentis oculis consideranti, omnes quot in orbe sunt gentes ac nationes, exeunte hoc saeculo nostro, multo arctioribus quam antea vinculis inter se contineri. En barbarae gentes, quae in Africa et in nonnullis Americae partibus adhuc sunt, iam non auram sed, paene dixerim, flabra humanitatis undique spirantia sentiunt; mercium commutatio per totum orbem fit in dies

PROSPECTUS SUBNOTATIONIS

Commentarii VOX URBIS anno MCM

Pretium annuae subnotationis est: in Italia Lib. **10**;
ubique extra Italiam Lib. **15**; M. **12**; Sch. **12**; Doll. **3**; Rubl. **6**; Flor. **7 ½**.
recto tramite mittendum
ad **Aristidem Leonori** equitem, commentarii ipsius possessorem et administratorem
ROMA - Via Alessandrina, 87

PRAEMIA SOCIIS CONSTITUTA

Inter eos omnes, qui die XV mensis Martii MDCCCC inter commentarii socios numerentur, sorti committetur sacro Paschatis Resurrectionis die eiusdem anni

Theca Aurea Pulveri Nicotiano Asservando

qua SS. Dominus PIUS Papa IX f. r. utebatur, prouti ex luculento constat in scriptis testimonio

Qui primum nunc nomen dederint, pretiumque subnotationis solverint uti supra, *Vox Urbis* commentarium accipient a Kalendis Ianuariis usque ad expletum annum MDCCCC, iisque donum erit

URBIS A IANICULO MONTE PROSPECTUS

late magnus (m. 1.10 × 0.24) et visu decorus.

Sociis qui subnotationem renovabunt dono dabitur ***ubi primum in promptu erit***

LIBER (vulgo "Album") PRAECIPUA URBIS REFERENS

pulcritudine insignis atque, commentarii moderatore iubente, expresse conflatus.

Denique illis inter socios, et recentes et veteres, qui tres in Italia, vel binas ubique extra Italiam subnotationes novas comparaverint, earumque annuum pretium recto tramite miserint ad commentarii administratorem, optio erit unius ex his XXXIII quae sequuntur, quod gratuito pariter habebunt:

I. . . . **Aristotelis De arte poetica liber.** Rec. Guilelmus Christ.
Id. **Ars rethorica.** Ed. A. Roemer.
Id. **Quae feruntur Magna Moralia.** Rec. Fr. Susemihl.

II . . . . **Fabulae Romanenses graece conscriptae** ex rec. et cum adn. A. Eberhard.

III. . . . **Homeri Carmina.** Ed. Guil. Dindorf. (Voll. 2).

IV. . . . **Metrologicorum scriptorum reliquiae.** Ed. Fridericus Hultsch. (Voll. 2).

V . . . . **Patrum Nicaenorum nomina graece, latine, syriace, coptice, arabice, armeniace.** Edd. H. Gelzer, H. Hilgenfeld, O. Cuntz.

VI. . . . **Plutarchi Vitae parallelae.** Rec. C. Sintenis. (Voll. 5).

VII . . . **Strabonis Geographica.** Rec. A. Meineke. (Voll. 3).

VIII. . . **Xenophontis. Expeditio Cyri.** Rec. A. Hug.
Id. **Historia Graeca.** Rec. O. Keller.
Id. **Institutio Cyri.** Rec. A. Hug.
Id. **Commentarii.** Rec. W. Gilbert.
Id. **Scripta minora.** Rec. L. Dindorfius.

IX. . . . **Novum Testamentum Graece** ed. Ph. Buttmann.

X . . . . **Augustini (Sancti Aurelii) De civitate Dei lib. XXII.** Iterum rec. B. Dombart. (Voll. 2).

XI. . . . **Caesaris C. Iuli cum A. Hirti aliorumque supplementis: Commentarii de bello Gallico, de bello civili, de bello Alexandrino, de bello Africo, de bello Hispano. - Fragmenta.** Recc. B. Kübler et Ed. Wölfflin. (Voll. 3).

XII . . **Ciceronis M. Tullii Opera rhetorica.** Edidit Friedrich. (Voll. 2).

(Sequitur in tertia operculi pagina).

gebant croceo colore, « violarii » violaceo, « molochinarii » malvaceo. Infector autem « crocotularius » croceo colore crocotas, tunicarum genus, inficiebat. Neque, ut uxor tua sciat apud quos, si opus sit, haec vel obsoleta emat, desunt « propolae ».

Hactenus de vestibus, earumque ornatu. Corium ad calceos filiae tuae, si quam habes, conficiendos, quaeres a « coriariis »: varia autem calceorum genera, Plauto ipso auctore, vendent vel « calceolarii », vel « sedentarii sutores », vel « solearii », vel « diabathrarii »; quos omnes invenies in *Aulularia*. Unguentis ac suffimentis calceos imbuent, si Romanorum huiusmodi usus aliquando reviviscet, « murobrecharii ». A calceis ascende ad capillos, quos calamistris crispabunt « ciniflones », ita dicti quod ad bene opus exsequendum in cinerem flabunt. « Arculam » denique ubi mundum muliebrem feminae tuae recondant, conficient « arcularii »... Vale.

KALENDAE IANUARIAE

Iam inde ab Urbe condita anni initium inter dies festos relatum est, et usus aliquid mutuo dono dandi accipiendique boni ominis causa adolevit ob illud fortasse vulgatissimum « omnia principiis inesse solere ». Quo factum est, ut nemo iis rebus, quas magni momenti putaret, primo anni die operam dare omitteret, felicem ut exitum haberent.

Kalendis ianuariis (1) Ianus, anni deus, qui bifrons effingebatur, quasi altera facie annum elapsum, altera advenientem aspiceret, praecipue colebatur: aedicula in Tarpeio monte ipsi dicata erat, quo cives eo die, novis induti vestibus, quam maxime confluebant. Consules autem magistratum inibant iidemque solemni pompa, quae « processus consularis » dicebatur, in Capitolium ad vota pro salute populi romani nuncupanda, comitantibus senatu, equitibus et populo ascendere solebant. Ii olim pedibus ibant, post vero Traiani tempora quadrigis vecti, uti ex multis romanis nummis apparet (2). Sequebantur victimarii victimas trahentes sacrificio in Iovem Optimum Maximum destinatas. « Augurio salutis », quod dicebatur, confecto, in ipso Capitolio lautum habebatur convivium a consulibus instructum, qui convivis, aliisque dono dabant sportulas nummum, cistas, pocula aurea, vestes et diptycha, quae erant tabellae ipsorum consulum nominibus inscriptae et imaginibus ornatae.

Omnes autem iam inde mane amicissime inter se consalutantes kalendis ianuariis « felices cum multis annis » (3) invicem precabantur; bona omina strenae sequebantur. Hoc strenarum commercium Tatius rex induxisse traditur. Is enim, uti est apud Symmachum, sacra in Streniam (unde nomen), salutis deam, instituit; cuius in sacellum, quod luco septum fuisse prope Viam Sacram haud procul loco, ubi nunc est Flavii amphitheatrum, probabile est, verbenae boni ominis causa quotannis ferebantur; quin etiam ipse Tatius verbenas felicis arboris ex luco Streniae anni novi auspices dono accepisse dicitur.

Principio strenae erant dactyli, mella, bellaria, amygdalae, aliaque multa eiusdem generis, quae significabant annum novum plenum dulcedinum futurum; deinde dono dabantur aurei nummi, lucernae, vasa, calices et pocula, quibus saepe haec verba inscripta erant: ANNUM NOVUM FAUSTUM FELICEM. Quae

(1) Cf. quae disseruit Hers. Lovatelli in *Nuova Antologia*, vol. XXXI, 1891.

(2) In his enim videmus ipsum principem consularibus insignibus ornatum quadrigis vectum.

(3) C. I. L. 2059.

IN AQUAM PERUSINAM

Paraphrasis italici epigrammatis a doct. H. Frontini exarati.

E colle occiduo, qua nubifer Apenninus
Attollit frontem, candida lympha, veni.
Oblita aerei montis praerupta vagari
Per saxa infrenis praecipitesque vias,
Huc iam flecte iter, huc propera, tranquilla per Umbram'
Labere substructo fornice planitiem;
Mox celerans cursum, regalia moenia et arces (1)
Fortis Turrenae scande et amoena iuga.
Tum subito e latebra erumpens, decurre peramplum
In labrum, excellens nobilis artis opus;
Subiectaeque urbi iugi ac praedivite vena
Provida defer, opes, candida lympha, tuas;
Inque domos deducta, patrumque humilisque popelli
Perge salutifero rore hilarare dapes.
Prodesse o cunctis assueta animantibus, o quae
Frigidula et dulcis languida membra levas,
Depellis morbos, prohibes contagia dira,
Salve naturae filia lympha piae!
Tuque o mens hominum salve, quae lenis Hygeae
Miris usque modis provehis imperium!

Leo PP. XIII.

(1) Nonnulla Imperii Romani numismata titulum praeferunt *Perusiae Augustae*.

quidem dona « kalendariae strenae » appellabantur, ut a minervali munere et a nataliciis strenis distinguerentur.

Huiusmodi strenas non solum donare solebant clientes patronis, discipuli magistris, sed etiam cives imperatori; Octaviano enim Augusto (1) etiam absenti strenae nummum deferebantur; qua ex summa is simulacra Deorum emere solitus erat, atque « vicatim dedicare, uti Apollinem Sandaliarium et Iovem Tragoedum, aliaque ». Ita accepimus coss. Calvisio Sabino L. Passieno Rufo « ex stipe, quam populus ei contulit kalendis ianuariis apsenti restitutum esse sacellum Larium Publicorum » (2). Tiberius vero, quasi coetum conventumque hominum odisset, primis anni diebus Roma discedere solitus erat, cum nollet conveniri neque dono strenas accipere, quas remunerari sumptuosum et molestum duceret. « Consueverat » enim « quadruplam strenam et de manu reddere ». Cum autem dona multos dies post anni initium darentur, edicto prohibuit, ne strenarum commercium ultra kalendas ianuarias exerceretur (3).

Contra Caligola ipse « edixit strenas ineunte anno se recepturum: stetitque in vestibulo aedium kalendis ianuariis ad captandas stipes, quas plenis ante eum manibus ac sinu omnis generis turba fundebat » (1). Senatus quoque principi strenas dabat; in nummo enim haud ingenti Hadriano dicato haec inscripta sunt verba: « Senatus populusque romanus annum novum faustum felicem Hadriano Augusto patri patriae ». Qui usus usque ad Honorii et Arcadii tempora viguisse videtur, quibus Urbis praefectum kalendis ianuariis aurum oblaticium a senatu missum tradere solitum esse constat.

Donis et kalendariis strenis temporis progressu convivia accessere, in quibus convivae effrenata licentia bacchabantur, pars muliebri vestitu, pars hovilla pelle induti; omnes autem obscena carmina canentes. Quas quidem strenas Tertullianus, Prudentius, aliique « diabolicas » appellarunt, minimeque observandas esse edixerunt. « Ecclesia » festum *Circumcisionis* kalendis ianuariis instituit, ut Christiani recordantes primum Christi cruorem effusum effrenatam illam licentiam, de qua dictum est, effugerent. Christiani autem Magos imitantes, qui dona ad Iesum puerum tulerunt, strenas inter se *Epiphaniae* festo dabant, isque usus adhuc viget apud nos, pueris illo die strenas donantes, quas nocte superiore allatas fingimus a larva illa ficta et commenticia, quam vulgo *Befana* appellant.

D. Tamilia.

(1) Suet. *Aug.* 57.

(2) Cf. *Bull. d. Comm. Arch. Com.*, p. 232; Romae, 1888.

(3) Suet. *Tib.* 34.

(1) Suet. *Cal.* 42.

maior largiorque; viae quoquoversus ferreis regulis sternuntur et naves maximae molis fabricantur, earumque ope vaporis vi vecti catervatim vehuntur homines a meridie ad polum, ab oriente ad occidentem; inventa ad vitae usum pertinentia statim ac facile ab alia in aliam gentem accipiuntur, propagantur, in communem utilitatem adhibentur. Quid tantum abest ut omnia in unum conspirent, et revera efficiatur quod divus Ioannes praedixit ut fiat unum ovile et unus pastor?

Sed sensibus et animis hominum tam amice coniunctis repugnat vehementer diversitas linguarum, quibus ipsi [illegible].

Ut enim regiones terrae naturae saepe obstaculis, vel altis montibus vel oceano dissociabili, separantur, utrimque ex altera in alteram fiunt interdum difficiles arduique laboris pleni, ita inter populos natura quasi saeptum efficitur diversitate sermonis, quae non solum ad sonitum vocis aut loquendi [illegible], aut flexionem verborum, aut universum [illegible] genus pertinet, sed ad ipsam mentem et ad cogitandi et sentiendi rationem. Verum ut obstacula regionum industria hominum inde a vetustissimis temporibus superare studuit multumque valuit, ita varietate linguarum non deterreri debent humanae gentes a communi utilitate quaerenda.

Montes effossi sunt; cur non cuniculos quosdam inter linguas hominum aperiemus, praesertim si res sit inter homines exquisitioris doctrinae?

Nunc, certe ne [illegible], ut cum doctrinae finibus provehendis non Angli solum utrinsque orbis aut Germani aut Francogalli inter se certent, sed etiam eodem [illegible] contendant non sine laude et Russi et Hungari et Batavi et Dani et Suetiae Norvegiaeque incolae, commentationes quae quotidie de variis argumentis apud has gentes eduntur, sua quaeque lingua conscriptae sint; ideoque cum omnium litteras [illegible] statim legere et pervolutare, nequeat id facere nisi qui sit omnium Europae linguarum doctus et peritus. Quod quidem quis ferre potest in his angustiis temporis, in hac quasi praecipiti vivendi festinatione? Si igitur contendo remedium huic malo quaerendum esse, quis me improbabit? praesertim cum exemplo sint nobis vel mathematici algebrici scientiae repertores, vel classiarii totius orbis vexillis quibusdam inter se ex constituto optime significantes.

Remedia autem tria excogitari possunt; nam aut inter linguas nunc a gentibus usurpatas quaedam eligitur a doctis hominibus scribendo loquendoque adhibenda, aut novam quandam ad rem nostram aptiorem arte et ingenio excudimus, aut denique ad patrum nostrorum consuetudinem redeuntes latinam linguam denuo usurpamus.

Linguarum quae hodie in ore hominum feruntur, duae tantum mihi videntur ad honorem linguae communis adspirare posse, anglica et gallica. Fuit quidem tempus superiore saeculo cum dominante per Europam Francogallorum philosophia, sermo etiam gallicus ab omnibus fere usurpari coeptus est; ipsa Academia scientiarum Berolinensis in actis suis per aliquot annos ea lingua usa est. Sed nunc ea res in desuetudinem venit, et licet gallicus sermo etiamnunc multus sit in regiis aulis et in consiliis rerum publicarum, at non videtur eam vim habere, qua opus est, ut communis fiat. Contra multo praestat gallico Anglorum sermo, qui dimidia fere orbis parte vel usurpatur vel intelligitur, cuius grammatica ratio tam simplex est, ut omnes difficultates vel discendi vel retinendi amotae esse videantur, quem denique magna scriptorum copia non solum in Europa, sed et in America et in India cum antea tum aetate illustravit, tum etiamnunc quotannis illustrat. Nihilominus nego anglicam linguam doctorum colloquiis totius orbis aptam esse, praesertim propter pronuntiandi difficultatem et quia communis sermo is demum esse potest, qui omnibus acceptus nullius gentis invidiam excitet, quod multis de causis de anglica lingua haud licet dicere. Concedo quidem eam esse negotiationibus prae ceteris aptissimam, et auctor ero omnibus qui commercio cuiusvis generis dant operam, ut hanc perdiscant, in succum et sanguinem convertant, adeo ut scribendo loquendoque ea uti valeant.

Confugiemusne igitur ad linguam arte et ingenio excogitatam? Id dupliciter fieri potest et factum est; nam vel lingua fingitur serie quadam constituta numerorum et signorum, quorum vis et sententia praefinitur; vel sermo fabricatur syllabis et vocibus praefinitae pariter significationis. Linguam arithmeticam et algebricam excogitarunt praeteritis saeculis vel Athanasius Kircher, Romanus, e Soc. Iesu, conscripto opere cui titulus: *Polygraphia nova et universalis ex combinatoria arte detecta* (Romae, 1663), vel Solbrig Berolinensis, auctor *Scripturae* cuiusdam *oecumenicae*, quae vulgata est in actis Academiae Berolinensis anni 1726, vel inter recentiores Ferdin. Hilbe Velcuriensis (*Feldkirch*) qui opus cum titulo: *Neue Weltsprache auf Grund des Zahlensystems* a. 1898 ad Berolinensem Academiam misit. Sermones autem syllabis et vocibus arte digestis compositi notissimi sunt qui dicuntur *Volapük* a Schleyer Constantino (*Konstanz*) invectus et *Esperando* a doct. Zamenhof Grodnensi (*Grodno* in Russia) effictus; uterque multis operibus et commentariis illustrati, uterque inter studiosos totius Europae satis diffusi. Sed haec omnia artificia parum apta esse ad id quod quaerimus, idest ad sermonem quemdam inter cordatiores viros communem constituendum, quis neget? Quis non haec mecum tamquam lusus exigui pretii iudicabit?

Restat igitur ut exoptatum a nobis remedium in renovato usu latini sermonis quaeramus. Quidni? Qua lingua Keplerus, Leibnitzius, Linnaeus totque alii summi viri doctrinas suas omnis generis exposuerunt, qua lingua nulla non aetate usa est Catholica Ecclesia, haec quisquam dubitabit an ad omnes disciplinas apta sit atque habilis? Experimenta centies facta sunt. Ipsa *Vox Urbis* in pagellis suis multa dedit exempla luculentissima, quam facile atque eleganter de quovis argumento latine dici possit. Scilicet latinitatem Ciceronianam nemo tam stultus est qui quaerat in doctorum sermone; sciunt enim omnes quod Lucretius iam dixerat:

ornari res ipsa negat contenta doceri;

et novorum verborum condendorum facultatem, cum usus est, nemo sapiens interdicit. At sunt qui difficultate rei deterreantur, et desperatione debilitati experiri id nolint, quod se adsequi posse diffidant. Istis auctor ero ut vincant animum et in campum prodire non dedignentur; videbunt rem faciliorem esse quam suspicantur. Iam profecto omnes usque a teneris unguiculis latinum sermonem didicerunt; cuius disciplinae fructus uberiores erunt cum via et ratio docendi ad id ipsum quo contendimus spectet; deinde non desunt exempla summorum virorum quae qui vult imitari possit; denique stili exercitatio viam muniet non asperam et laboriosam, sed facilem et cuivis apertam. Ceterum nonnihil laborare par est, qui rem magnam et magnopere expetendam concupiverunt. Et est profecto magnopere expetendum, ut latina lingua communis fiat inter viros exquisitioris doctrinae, ut eam constanter usurpent in scriptis, in praelectionibus academicis, in congredientium colloquiis. Id iam in votis est cordatiorum hominum; ipsa Berolinensis Academia superiore mense Iunio, verbis celeberrimi viri qui est a secretis eius, Diels, idem votum sollemniter expressit (v. *Festrede über Leibnitz und das Problem der Universalsprache*, in *Sitzungsber.* 22-29 mensis Iun. 1899, p. 594). Mihi quoque iam finem facienti conclamare liceat: Utinam latina lingua in communem usum litteratorum hominum veniat, et formula nostra sit: « ANGLICUS SERMO *universae negotiationis*, LATINUS *doctrinarum omnium et disciplinarum communis habendus est* ».

Florentiae.

F. RAMORINO.

COMMUNIA VITAE (1)

De nonnullis ad mundum muliebrem spectantibus.

MAURUS RICCIUS FRANCISCO MORELLIO
S. P. D.

APAGE, apage lexicon si vis latine dicere, quae ad mundum muliebrem spectant, ac potius lege Plautum, non illum quem Germanus (2) quidam cerebrosus Maccium appellavit, sed qui se ipse vocavit « Marcum Accium », hominem « rufum, ventriosum, crassis suris, subnigrum, magno capite, acutis oculis, ore rubicundo admodum, magnis pedibus ». Haec verba, si nescis, deprompta sunt ex eius *Pseudolo*, quibus non temere grammatici putaverunt comicum poetam se graphice descripsisse. In *Mostellaria* igitur mulierem audies petentem « speculum et cum ornamentis arculam », quam nos Itali gallico nomine *toilette* appellamus; item « cerussam et purpurissum », quibus elegantes feminae ora sibi albo vel rubro colore pingebant. Actus autem varii sese ornandi explicat Plautus amoenissime in *Poenulo* (3) iis versibus:

... Ex industria ambae nunquam concessavimus
Lavari, aut fricari, aut tergeri, aut ornari,
Poliri, expoliri, pingi, fingi.

Sunt ibi ornamenta aedium « belluata conchyliata tapetia », quae nempe ostentant belluas et conchylia: in *Menaechmis* (4) sunt « armillae » in utroque brachio gestandae, « spinther » in sinistro, « inauris stalagmia », pendulum aurium decus. At nihil amoenius quam elenchus mercatorum, quem recitat in *Aulularia* (5) Megadorus, uxorum luxuriam incusans. Est « fullo » qui vestes purgat, « phrigio » qui eas acu pingit, « aurifex lanarius », qui vestes laneas facit venditque. « Patagiarii, indusiarii, manulearii, strophiarii, semizonarii », tuae uxori, sis, praebebunt patagia, indusia, manuleos, strophia, zonas minus latas. Adde « limbularios », a quibus orae vestium limbo ornabantur, ac « linteones », quos cave confundas cum « lintеariis », hi enim lintea vendunt, illi texunt. Artificum qui ad vestes tingendas incumbebant, non unum nomen erat; « flammearii » tin-

(1) Hunc titulum in commentario statuimus illi quasi enchiridio, quo singula vitae usui simulque novis rebus accommodata verba colligemus; neque melius exordiri arbitrati sumus, quam has litteras referentes a clarissimo auctore nobis traditas, ut, si placeret, in *Voce Urbis* ederentur.

(2) Fridericus Ritschlius.

(3) Act. I, sc. 2.

(4) Act. III, sc. 3.

(5) Act. III, sc. 5.

ctoris tam pulcri operis iure, nec sine Superum voluntate, nomen ignorari, ut hominum non arte et consiliis, sed quasi afflante et satagente numine conditum videretur ». Quemadmodum enim caelum illud, quod supra nos, et quod inferius est mare alia semper et eadem perpetua oblectatione admiramur, sic Urbevetanum monumentum istud mirabilibus quotidie novis florere toties perspicimus, quoties aspicimus, quoties aspecturi redimus et contemplamur.

In apicibus enim eminet et pinnaculis audax, in anaglyphis mirandum affabre sculptis, in tessellatis et musivis operibus pulcherrime consertis mirabile; in picturis omne genus ingenio sublimi et veritate deductis ita effulget, ut, quae in opere absolvendo tria praeteriere saecula (anno enim 1560 perfectum est) non satis fuisse vel erigendo videantur. Hinc neque mirum si Leo X primum, deinde Pius II hoc latino sermone ita laudaverint, ut propemodum divinum opus iudicarint, quod tot post annis Leo XIII praecipuis curis atque assiduis ita restitui decori formaeque pristinae commendavit, ut non impar illi nativo et primigenio videretur. Quo in opere peragendo augustissimi templi praefectus Carolus Franci, eques torquatus, feliciter usus est ingenio et arte et sapientia Pauli Zampi, cui facienda omnia credidit (1); in his autem et nobis, qui scribimus, non exigua pars fuit, ut seduli essemus cum rei peritis ad singula quae et restaurarentur et restituerentur.

Iuvat addere demum et coronam imponere verbis ipsis, quae Leo Summus propria manu exaravit, qua doctrina sibi par, litteris apostolica auctoritate datis *Vetus in Apostolicam Sedem*, vigesimanona mensis Ianuarii die, ann. 1889, in quibus ista leguntur: « Quum - inquit - interius templum ad veterem formae speciem revocari iamdudum coeptum sit, nunc vero extrema manus iam operi accedat et illic solemnia apparentur, ad faustitatem celebrandam duplicis eventus, scilicet templum idem eodem immo anno sex intercedentibus saeculis feliciter tum inchoatum tum restitutum », censuimus, ut « in tanta rerum magnificentia », cathedrale templum hoc ad basilicae nomen et honorem erigeretur; nam « sicut Thomas Aquinas et Bonaventura angelico potius quam humano praeconio Vulsiniense miraculum celebrarunt, ita magni opifices innumerabilibus operibus manufactis idem ipsum immortalitati commendarunt ».

ALOISIUS FUMI.

Urbevetani templi prospectus interior. (Photographice expressit nobilis vir C. TENERANI).

DE "TELEPATHIA,,

SIVE DE COGITATIONE IN ALIUM TRANSMITTENDA

PRAESENTIO iam, immo quasi praesens intueor, lectores haud paucos qui, cum me de *telepathia* vel, ut latine dicam, de cogitatione in alium transmittenda, loquentem videant, vehementer oscitent, quasi nugas vel nebulas enarrare aggrediar; etsi enim nec recens, nec nostra tantum historia et fuisse et esse huiusmodi eventus doceat, sunt tamen qui cuique rei, quae aliquid praetergrediens naturam exhibeat, denegandam fidem omnino censeant.

(1) Cfr. L. FUMI, *Il duomo d'Orvieto e i suoi restauri*, Romae, ex officina Latiali, 1891 (pagg. 530 in-fol.).

Stant vero contra alii, multitudine pares, qui disciplinas atque medicas artes vehementer arguant quod non id praestiterint hactenus, ut noverint plane utrum transmissae cogitationis exempla veluti notarum iam causarum effectus habenda sint, an potius animantium novam quamdam ac ignotam actionem constituant. Exstat profecto Londini sapientum collegium a *spiritus investigationibus* dictum, cuius est maxima laus, harum disciplinarum studia enixe fovisse, atque investigationes iniisse opportunas, ut prodigia plurima explanarentur, quae ipsis naturae viribus parta, veterum sapientia quasi rudiorum superstitiones contempserat.

Novimus sane, simulatam saepe huiusmodi transmissionem callida fallacia prudentissimos circumvenisse; at, si haec praetermissa fecerimus, multa sunt a medicinae artis peritis proposita, ut portenta huiusmodi naturae referrent.

Meminimus enim, Stickerium docentem agentis formas vel ideas non posse a passivo subiecto percipi, nisi artuum contractiones quaedam simul animadvertantur, quae in larynge motus gignent, perspicuos quidem atque tamquam verba intelligibiles percipienti, cuius auditus et acumen ad summum sint excitata.

Verum Charcotus illico recte adnotavit absurdum videri, motus huiusmodi minimos et vix inceptos, etsi demus eos aliquam cum sermone relationem habere, rudis subiecti veluti verba interpretari valere, nisi antea eorum studio diuturno et indefesse vacaverit; quamquam addendum est explanationem hanc irritam omnino evadere cum « subiectus passivus » ab agente pluribus passuum millibus absit, vel cum agens suas cogitationes exprimat sermone aliquo quem subiectus ignoret.

Huius similis est eventus ille notissimus, quo fit ut si quis agens in patientem ypnotico somno demersum oculorum aciem defixerit, huius cutis, eo nimirum loco quo intuitus imminet, contrahatur; non enim licet, ut nonnullis placuit, hunc effectum lumini ab oculorum cornea reflexo tribuere; nam cornea cum convexa sit, non uno tantum, sed infinitis tramitibus radios repercutit.

His itaque in casibus explicatio illa, quae sensus aestuantes invocat, misere concidit, ita ut vel novos sensus corpori nostro inesse concedamus, quorum nimis incerta notitia est, vel *telepathicam vim* ex agente prodire credamus, cuius ferme tutior evidentia praelucet.

Sed novum protulit quidpiam Gurney fluidum excogitans ignotum, cui nomen ad amussim a *telepathia* graece indidit, abdita pollens vi prouti in magnetico lapide inest. Verum et huius fluidi fontem primam cerebro semper insidere reputat, et ideae vel cogitationis nomine compellat. Experimenta enim pleraque sive breviori sive longiori interiecta distantia perfecta, docent ad subiectos omnes absentes, qui ypnotico somno demergi potuerunt, ideas ex uno in alterum locum transmitti posse; contra vero eosdem absentes somno corripere nulli licere, nisi antea eorum menti forma quaedam vel idea haeserit. His omnibus tuto infertur, agentem qui haec experimenta tentet, intelligentia donatum esse oportere.

Est pariter et nonnullorum sententia, abditam horum eventuum causam in cogitandi vi, quae *phantasia* dicitur, esse quaerendam; tradunt enim aliquando contigisse cogitationem a longinquo transmissam adeo vividas formas coram sensibus evocasse, ut in subiecto percipiente allucinationem pareret, veluti si portenta, quae non sunt, ade se sibi admiraretur. At ecquis huic explicationi acquiescet, cum et huius illusionis natura ignoretur, et qua in corporis parte nova haec excitatio exsurgat incertum sit?

Ad ultimum sapientum schola, quae ex Lutetiano amentium nosocomio a Salpetrière nomen habet, nervorum phaenomenis quibusdam, quae in homine, maxime si peculiari ad ea proclivitate praeditus sit, gignuntur, casus huiusmodi adscribit.

Novissima vero opinio, ad quam hodie plures accedunt, in voluntatis aut imperii quadam vi, quam *suggestionem* a « suggerere » dicit, arcanum hoc occlusum reputat. Verum etsi quis dederit, medici alicuius rigido iussu mulierem nervis laborantem vel puellam exsanguem posse in somnum delabi, quisnam eadem vi a Braidio virorum praevalidum manipulum vel puerorum strepens agmen credat premi potuisse? Hansenius, Donatus ceterique cavearum prestigiatores hominum multitudines ad centum et ad millia usque somno demerserunt, at nemo cordatus dixerit eos una persuadentis voluntate fuisse victos.

Quare, hoc unum censemus in praesens retinendum, vanam ferme esse eorum operam, qui naturae disciplinis studentes, tam audacter progrediuntur, ut per fas et nefas naturalibus causis hos etiam casus adscribere conentur, quamvis nullo satis valido argumento id probare nullaque sufficiente hypothesi dubia, quae pullulant undique, enodare valeant. Quoties igitur eventus contingunt, quorum adiuncta attente ac diligenter perspecta, praeternaturalem quamdam vim sapiunt, cautius est diiudicandum, et vel spirituales potentias agentes agnoscere, vel saltem, quoadusque nova elementa innotescant, differre iudicium prudentia suadet.

Ceterum de argumento hoc, utpote maximi nunc momenti, alia, si non ingrata, in commentario nostro persequemur.

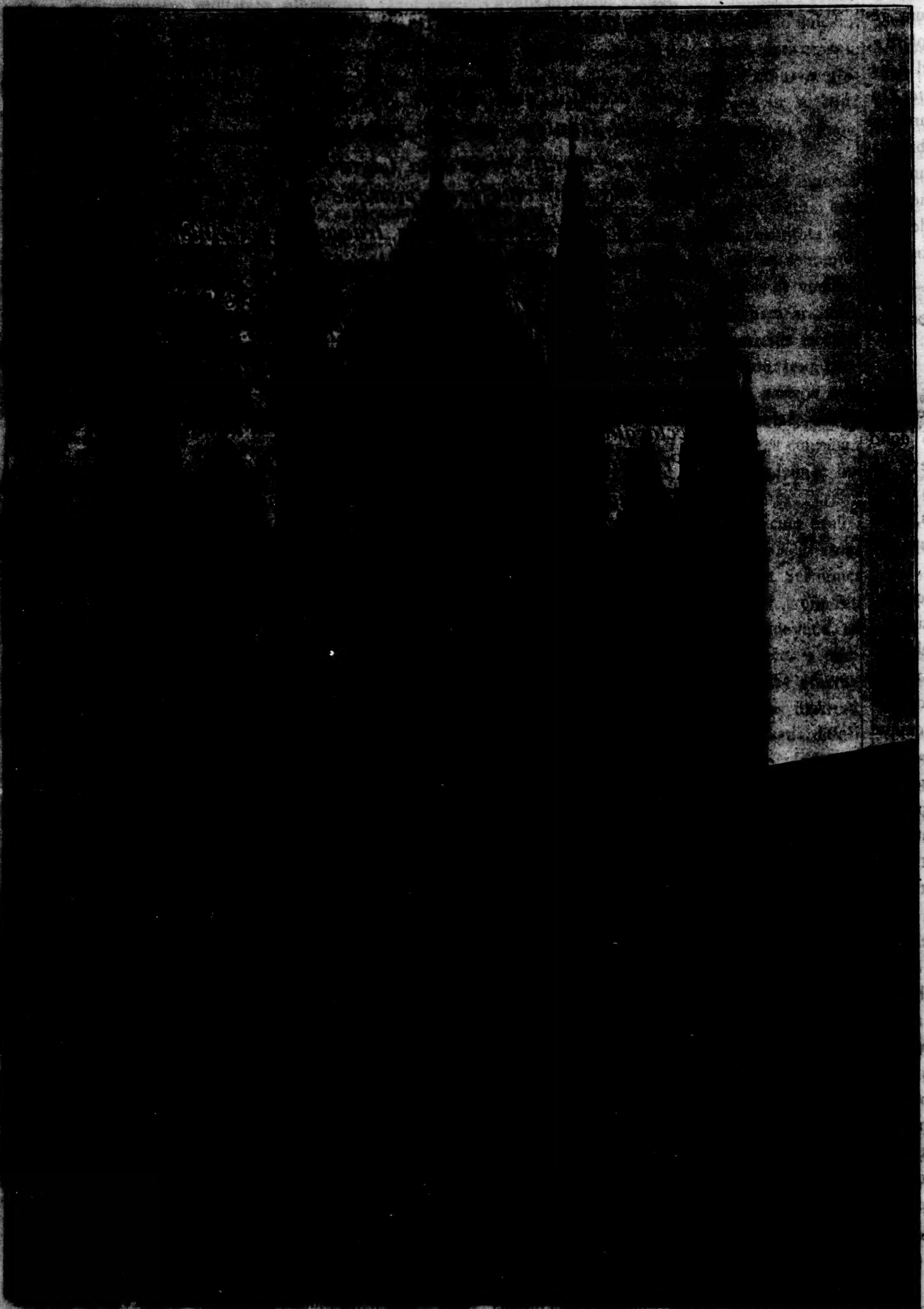
R. SPINA.

DE SCANDINAVIS REGIONIBUS

DIUTURNI *silentii, quo sum bis temporibus usus* (at vobiscum tantummodo me silentio usum esse credatis, rogo), finem attulere simul et frigora, quibus nunc, nescio qua hiemali rabie, omnia tument rigentque glacie, et quamplurima rei familiaris negotia, quibus hactenus me meae rusticationes et peregrinationes in Scandinaviam implicaverant.

URBEVETANUM TEMPLUM

Urbevetanum templum tale est, ut magnificentia rerum, dispositione partium, unitate aedificii, varietate artium amice inter se coniurantium in opere, quod caeleste potius quam humanum videatur, percellat animos,

Urbevetani templi prospectus exterior. (Photographice expressit nobilis vir C. Tenerani).

blandiatur oculis, atque admirabili voluptate simul mentem sensusque perfundat.

Unde haec in urbe vetustissima, quamvis et rebus gestis non ignobili nec ignota, quam nec Hannibalis impetus et fraudes, nec armata manu inimicus unquam edomuit, nihilominus avia nec frequentia civium laudabili, nec principatu, quibus et olim et nunc Senae, Pisae, Ianua, Florentia, Venetiae, et Roma ipsa claruerunt?

Et quonam ea condita tempore? Nempe quum bellis aestuaret Italia, praelia cis, ultraque saevirent, discordes animi in unam sententiam coire non posse aestimarentur.

Et quonam in loco? Nempe in asperrimo collium tophaceis rupibus impendente et quasi minante, ad quem non aptae rotis viae tot marmora remotissimis e regionibus deducebant. Quidquid varios per colores terra gignit ex porphyreticis, ex pariis, ex alabastrinis, ex omni denique lapidum genere a silice ad onychem, non anno, non lustro, sed perpetuis illuc saeculis omne confluxit. Haec autem non aeraria reipublicae, non cesareae opes excitabant atque movebant, sed unice pietas populi, quae cumulato asse, collatis laboribus et regias et imperatorias divitias facile devicit, et invincibili constantiae potentia quoslibet principes hoc opere superavit. Non enim est ubique gentium regia domus, non arx, non palatium quod, non dicam praestare huic aedificio, sed comparari tantummodo possit.

Nec abest a causa effectus; nam Urbevetani templi causa prodigium fuit, cuius fama percrebrescens omnia populorum omnium ora complevit. Indeque mora non fuit, quin propemodum divinus, certe mage quam humanus excitaretur effectus. Prodigia enim non inter parietes tunc fuere, non clam, sed coram sole meridiano, coram omnibus gentibus, coram toto orbe terrarum, nec sermo, nec vox contra ausa est probata tot testibus et explorata improbare.

Quum enim Urbanus pontifex IV Urbevetanis invictis moenibus se tueretur, idque anno p. C. n. 1263, Bohemus quidam sacerdos, qui Vulsinii sacra ad aram sanctae Christinae martyris faciebat, consecrata vini eucharistica specie, anceps de transubstantiatione sacrificium non absolvebat. Tunc repente in calice fervere, ebullire species, et penitus vivum conversae in cruorem, induere spumas, crescere, attingere calicis oras, atque inde super linum, qui dicitur *corporale*, defluere. Formidare ille, conari manibus summa vasis labra constringere, prohibere ne caderent. Frustra! Superatis manibus, per linum, per aram, per ipsos altaris gradus decurrere, mirantibus qui sacro adstabant, horrentibus; horrente ipso presbytero, et inclamante altis vocibus et rogante veniam dubitationis admissae.

Haec renuntiantur Urbano, qui iubet ad se corporale deferri ab oppido Vulsinio - non enim longe abest - et solemni pompa, comitantibus utriusque loci populo populisque finitimis, madens adhuc sanguine Christi linteum suscepit, et summa religione cathedrali S. Mariae, tuente arce inexpugnabili, thesaurum credidit asservandum. Quid ultra? Et huius pompae et huius ad recordationem prodigii festum SS. Corporis Christi quotannis diem celebrandum instituit, voluitque solemnem et magnum omnibus populis.

Sic quasi devicto triumphasset hoste religio, quippe haereses nonnullae circa eucharistica dogmata germinarant, paeana, triumphali cecinit hymno, cui virorum tunc temporis eruditissimi et sanctissimi, Thomas Aquinas Angelicus, et Bonaventura Seraphicus certatim angelicis seraphicisque rhythmis operam dederunt. At nec vicisse, nec triumphasse, nec paeana cecinisse sat erat. Triumphantium in moribus est monumenta erigere, quae pugnis, victoriisque suis consona sint, et vel ea repraesentent quae debellarunt, vel illa ostendant quae triumphis obtinuerunt. Ad hoc est monumentum, quod Urbevetanum templum toto terrarum orbe laudatur.

De quo aedificando Urbevetani cives mirabiliter consenserunt, praesertim cum cathedralis ecclesia vetustate fatisceret, et novo impar miraculo videretur. Parantur igitur lapides, caementa, arenae, lateres, et fundamenta mirabilis molis adlaborante universo populo ita fodiuntur, ut vigesimo et septimo anno a Vulsiniano prodigio, XIII mensis Novembris die ann. 1290, Nicolaus IV pontifex primum operis lapidem manibus collocaverit suis; qui dies adhuc Urbevetanis est sacer. Anno 1297 Bonifacius VIII Urbeveteri degens, cum iam ita muri crevissent, ut ad aequum pavimenti hodierni devenissent, ligneo exstructo altari in area templi, sacrum publice fecit.

Itaque opus augebatur in dies caput nubibus conserturum, cui manus industres felicissime admoturi erant Cosmates, Andreas et Nicolaus Pisani, Laurentius Maitani, Andreas Orcagna, Angelicus Faesulanus, Lucas Signorelli, Michael de Verona (vulgo *Sanmicheli*), Simon et Franciscus Muscae, Hyppolitus Scalsae, Raphael a Montelupone, Caesar de Nebulis, Sangallus, Pomarancius et uterque Zuccari.

Hi quidem ornatu; at quis architectus? Apud plerosque vox est Arnulphum, vulgo *di Cambio*, auctorem rei fuisse; nihil est autem quod probet; ceterum quisquis ille fuerit mirabilis ingenio fuit, et quodam certe superno halitu afflatus dignum caelo opus excogitavit, delineavitque adstruendum. Quid si in L. Florum historicum haec incidissent? Suo scribendi more profecto reliquisset: « au-

pueri, mulieres, puellaeque occuparunt, sedebantque per circuitum ad parietes. Oblonga mensa erat in medio duobus candelabris amplissimis ornata. Senex, postquam redeuntes omnes manum eius osculati sederunt, silentium indixit, et religione magna librum legere coepit. Sacra Scriptura erat, et puto non forte legisse, sed ad rem, nam saepius nomem Abraham et Sarae et Mambre recurrebat. Clauso libro allocutus plura est de hospitio, de hospitibus, ac Deo gratias agi iussit, quod hospites misisset, atque ex hisce unum, quem ille diligebat ut filium, alterum Gallicum genere, cui et honor et dilectio habendi essent, quia non modo hospes et probus, et doctus vir (haec etiam de me prolata sunt!), sed etiam ex illa gente, ex qua reges Suevionibus et Norvegianis concessi sunt. Post haec, inter hospites ille sedit ad mensam, atque universa eius familia nobiscum; ac talis ea caena fuit, quae satis esset ac superabundaret cuique famelico. Quanta autem temperantia in hilaritate, et quanta pietas in senem a singulis, quem quasi praesentem Deum verebantur!

Ivimus dormitum in cubiculum grande, et lineis ac laneis optime instructum.

Sequenti die senior adduxit visum pulcherrima quae de gregibus et armentis circa pascebant; domi mulieres partim caseos conficiebant, partim texebant ad licia, partim munditiem domi curabant, partim, non leve opus, obsonia, panes et pulmenta parabant.

Interea Tangeber, uti sibi me quasi beneficio devinciret, spopondit mihi et duces et comites et iumenta et quod opus esset, ut ad illud extremum pergerem, quod Caput Nord appellant; idque, inquit, efficiam cito, ut solem non assurgentem sed aeterno die ambientem sine nocte intuearis; quod tibi mirum.

Ad finem hebdomadae parata discessio; de qua iterum vobis, si placitura, narrabo.

Lutetiis Parisiorum, prid. id. Dec. MDCCCXCIX.

A. Vieillot.

NOTITIAE LITTERARUM ET ARTIUM

Terentii « Andria » Florentiae acta a. 1475.

Edidit nuper (1) C. Marchesius, Catinensis eruditus adulescens, epistulas nonnullas virorum doctorum saeculi xv ex eo numero quos *humanistas* appellare solemus.

In his cum multa notatu digna, tum maxime libenter legi Petri Cennini ad Alamannum Rinuccinum a. d. x kal. Febr. a. 1475 missam epistulam, cuius partem hic adscribo:

... nunc his bacchanalibus cum... negocia lentius aguntur, non plane vacuus a labore sed tamen aliquantulum relaxatus, statui rem visu iucundam et memoria dignam tibi significare, quam non sine magno gaudio et pene incredibili te auditurum existimo. Nam *Andria* Terentii ludis his larvalibus Florentiae ter recitata est perquam eleganter. Georgius Antonius Vespucius, clarus, ut nosti, grammaticus, ab inferis excitatam eius fabulae actionem mimis commisit. Mimi fuerunt discipuli eius. Hi primum litterario in ludo, iterum domi clarissimi viri Laurentii e Medicis, tertio coram summo civitatis nostrae magistratu illam elegantissime retulerunt, ita caput, oculos, manus ac pedes cum voce moventes in tempore, ita vultus gestusque sermoni accommodantes, ut nihil aliud spectare desiderares; et erant omnes adolescentuli. Nihil profecto speciosius inter tot ludorum species, nihil mirabilius, nihil laudabilius hoc anno agi aut referri perspeximus. Vellem, mihi crede, vellem tuo commodo potuisses adesse...

N. Festa.

(1) C. Marchesi, *Documenti inediti sugli umanisti fiorentini della seconda metà del secolo* xv. Catania, 1899.

IOATHAN ET SARA PASTORES

DUM, VISO IAM PUERO IESU, AD GREGEM REDEUNT (1)

CARMEN AMOEBAEUM

Ioath. *Ut formosus! ut inclytus*
Lactens ille Puer! cuius eburneas
Vidi, rege beatior,
Ardentesque genas, osque corallinum.

Sara. *Ut formosa Puelluli*
Mater! nata rosas atque recentia
Vultu vincere lilia,
Labris nata Syram vincere purpuram.

Ioath. *Vidi surgere millies*
Solem, sidereae lucis originem;
Vidi, sole sed aureo
Fulget nobilius pupula Iesuli.

Sara. *Vidi saepe volubilem*
Lunam mirifica luce nitescere;
At nec luna rotundior
Exaequat radiis lumina Virginis.

Ioath. *Hoc Infante potentior*
Nemo; nec senior, nec sapientior:
Nutu condidit omnia,
Ludens astra regit regnaque temperat.

Sara. *Nemo Matre celebrior,*
Quae summum genuit Numen, et integra
Virgo perstitit: unico
Dives prodigio dotibus aemulis.

Ioath. *Ut nos diligit aethere*
Lapsus sponte Deus! qui super aspero
Dormit stramine, lectulum
Dum Crux innocuo straverit horridum.

Sara. *Ut nos diligit, ubere*
Quae nunc virgineo pascit amabilem
Agnum; roreque candido
Rivos purpureos heu! parat Hostiae!

Ioath. *Textas vimine flexili*
Cunas, alme Puer, cras tibi deferam;
Tu ne spreveris obvia,
Quae pastor Ioathan munera porriget.

Sara. *Nec tu, Gloria virginum,*
Saram sperne tuam, quae tibi plumeum
Pulvillum feret, algida
Quo cari tepeant membra Puelluli.

Franc. X. Reuss.

(1) « Et reversi sunt pastores, glorificantes et laudantes Deum in omnibus quae audierant et viderant » (Luc. II, 20).

Errata-corrige: Carminis *Virgini pariturae* (an. II, n. XXIV) secundus versus legendus:
Solem purpureum prodere nititur.

DE GEMMIS ARTIFICIO PARTIS

Una est eademque lex, qua adamas ex carbonio efficitur, quod in crystalla succrescit, vel pyropi et sapphiri ex alluminio pariuntur et chromo sive cobalto, rubro aut caeruleo colore fucantur. Verum alluminium et carbonium copia inexhausta ubique natura praesefert, ita ut, ex quo primum tum viris tum praecipue mulieribus huiusmodi gemmis sese condecorare mos fuit, instigatio prima orta sit eas artificio fingendi.

Itaque a saeculis usque remotis indagatorum legiones, et alchimiae professores frustra insumpserunt vitam in huius perscrutatione arcani, quod tandem manebat hodiernae sapientiae revelandum.

Damus equidem de adamante, quem gemmarum primam lucido splendore recensent, id adhuc asseri omnino non posse; nam eius gemmae variis artificiis hominum opera perfectae, licet purissimo radio transluceant, hactenus tamen adeo minimae sunt, ut in usu esse non possint. De sapphiris vero, aut de pyropis aliter prorsus dicendum est.

Ebelmen, qui in Sèvres gallica urbe opificia celeberrima moderabatur, primus corindonium vel alluminium artificio coactum obtinuit, anno 1846. Huius exemplum sunt brevi plures sequuti, et in ipsa Lutetiana artium recognitione anno 1878 habita, crystallorum eiusmodi specimina pulcra micabant. Nihilominus, gemmis quae tanto studio ac tanta constantia coaluerant, tam exiguum erat pondus, et materia tam lenis, ut nec eas incidere nec expolire liceret, et aurificibus ineptae essent.

At novissimo tempore maxima supervenerunt atque inopinata huius artis incrementa, iamque passim artificio effinguntur gemmae, nulla ex parte difformes nullaque macula sordidae, quae suas sorores in abditis montium visceribus natura partas aequo certamine aemulantur; sunt autem incisione aptissimae et aurificum nundinas, cauponas, omniaque commercia citius in dies pervadunt.

Quaedam *necromantiae* huius *officina*, satis proxime Lutetiis media in silva die noctuque fumigat, et incensi aëris atque electridis iunctis viribus agitur. Ibi cortinae fervent et maximo calore candescunt, in quibus, insueta fercula, plures per dies gemmae incontinenter coquuntur. Neque novas tantum ignis ille parit lucidas corindonii guttas, sed et veteribus antiquitate obsoletis iuventutem mire restituit, postquam in balneo quodam demersae fuerint, ubi iuniora crystalla per rugosas facies considentes, senectutis ingrata vestigia omnino deleverint.

Pyropi vel sapphiri hoc ritu conflati nec indicis nec brasiliensibus gemmis splendorem aut duritiem invident, nec diversis elementis constant; et quamvis ex vitro fucato non sint, vitra tamen non aliter ac illae persulcant; pariter et cum calefacti fuerint, et ipsi nigricant, vel polari luce inspecti, annulis et cruce iisdem praefulgent, quae et in illis animadvertuntur. Quare una haec vix interest inter utrumque differentia, alterum naturae viribus in montium visceribus effingi, alterum contra humani ingenii calliditate.

Verum his finibus haud contenta mansit avida nostri generis mens, et arcana nova investigans, cum montes viderit gemmas alentes, ita et ostrearum partus in profundo oceano perquisivit, ut margaritas nascentes videret, et, si liceret, multiplicaret. Est enim Diguet, Gallus quidam naturae maxime curiosus, qui margaritas, pro varia ortus condicione, alias ut ab aliis secerneret studuit; illae enim immisso in ostreis lapillo provocantur, at flavo et subfusco colore sordescunt, haec morbo quodam ostrearum gignuntur, et puriores sunt ac lucidiores, maximoque candore renident. Quare cum primas liceat cuique multiplicare, qui lapillum in ostrearum testas invexerit, alterae contra vermiculi cuiusdam morsu gignuntur, qui ostrearum carnes incidit, ita plane, ut liquida lympha, qua margarita paulatim coalescit, quasi per foramen madescat. Et profecto si quis margaritas has lucidiores secaverit, parasitorum huiusmodi corpusculum in singulis semper inveniet. Planum est inde margaritas quaerenti artificium quo ostreas vi cogat, ut sibi gemmas lectissimas pariant; nec aliud inquirendum manet, nisi quo potissimum tramite morbus hic parasitarius ex una in alteram ostream quasi contagio propagari valeat. In quam quidem quaestionem Diguet ille in Californiam reversus, mentem acrius his diebus intendit.

A. Costaggini.

ANNALES

Anglicae clades in Africa earumque in orbe effectus – Bellum ad Philippinas – Samoa insularum discrimina – Solemnis anni iubilaris inauguratio.

An fuerit divino iudicio constitutum, ut bellum illud, quod Boeri sustinent pro suis tuendis finibus et ad libertatem contra Anglos vindicandam, tam repente ac praeter omnium opinionem ipsis prospere cesserit, asserere non audeam. Primus certe adversam fortunam sensit Gatacre dux, qui contra Boerorum

[illegible] me dicere, sinite ut praedicem absentiam [illegible] opes meas sensisse, et palabundas, instar gregis haedorum, cursitasse hac et illac, nihil cogitantes de reditu ad ovile, idest ad crumenam et aerariolum Vieillotii vestri. Qui proinde, novus quasi pastor (agite, [illegible] bonum pastorem!), singula sequens assiduus, quasi Orcus ille Ariostaeus, et consequebatur et [illegible], et arrepta inferebat in peram.

Proh! quam aerumnosa haec mihi peregrinatio a [illegible] ad causidicos Lutetiis Parisiorum, et quam [illegible] a scandinava peregrinatione illa tam grata, [illegible], fastidiorum et sollicitudinum et curarum [illegible]!

[illegible] ad me revocant et Boreas iste nivalis, et gelu [illegible] circum omnia, inter quae saepe re[illegible] et loca et gentes, quibus interfui patriarchali receptus hospitio, blandis alloquutus ver[illegible] gratis omni[illegible] [illegible] *Sancti* [illegible] Quid [illegible]

[illegible] planities, ads[illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]

profecto natum, rerum ibi hominumque et moderator et dominus, quem viginti circiter abhinc annis Sanchus Pancha meus probe noverat; nam apud eum fuerat per aliquot tempus conducticius operarius, et bene de re ac de domino meritus excesserat. Ad eum itaque divertimus, neque a me abest suspicio probum *armigerum sine armis* occasionem arripuisse, qua illum viseret, nullo itineris impendio – hoc sibi –; nullo diversorii impendio – et hoc mihi –. Fecit vero optime qui sibi mihique bene consuluit, ac optime de utrisque meritus est; qui immo non duobus, sed tribus, scilicet etiam seni hospiti, satisfecit, vobisque dedit ea legenda, quae scribo. Iamque triduo aberamus a Trondhjem (*Dronthein*), quae urbs est portu spectabilis, et frequenti praesertim navibus cyprio gravibus aere; quidquid enim e fodinis Roräas eruitur, huc affertur; et inter Oceanum equitantes et Alpes, [illegible] dextrorsum erant, quartam diem ferme [illegible], cum Achates meus in mon[illegible] quam via, se[illegible] ascendebamus inter [illegible], eo magis ae[illegible] atque vivifi[illegible]cantem; nec ego expleri illo poteram ad satietatem, [illegible]. Utinam totus fuissem [illegible] regio illa patebat, [illegible] abierit, experientia [illegible], nihil [illegible], nihil iucundius. Adde [illegible] defluen[illegible], et [illegible] per [illegible] mille [illegible] murmur [illegible] assidue consonans [illegible] aurarum per frondes ramosque [illegible]antium; [illegible] hic [illegible], illic lacus nunc caeruleo similes caelo, nunc viridibus similes impendentibus et coro[illegible] arboribus; addito omne genus avium in silvis profundissimis, per [illegible], per rupes carmina [illegible]; [illegible] et truncos e longin[illegible] [illegible] di-

stincta, scilicet insulis, quae formicarum agmen longo procedens ordine mihi videbantur. Iamque ego immemor et equi, et viae totus in oculis eram, ut omnia avide bibens pulcherrimorum locorum faciem et speciem animo, memoriae altius infigerem, cum repente circa nos quaeque sonuere latratu canum, quo excitatus et quasi expergefactus inhorrui, dum *Tagglfsainberfeber* nescio quae verba, ignota mihi lingua, conclamans, quasi latrantes ad se vocavisset, medius fuit geminis, non canibus, sed quasi elephantibus, qui mulcere, blandiri cauda et quasi salutare venientem. Me, quoad multa dubitantem, neque salutavere, neque aggressi sunt; circumiere tamen, et inde, quasi negligerent hominem, a quo nihil timendum, praeivere currentes, et quodam veluti festivo gannitu respiciebant interdum ut hortarentur, puto, ad sequendum. Proh canes conscii suavissimi hospitii!

Et ecce [illegible] senior, patriarcha quidam, prolixa albus barba per pectus promissa, per humeros, [illegible]. Armiger meus equo dissilit, atque inter [illegible] aperientis brachia senis et am[illegible]. Illi miscere oscula, ego de[illegible] loris trahere et propior fieri, componens vultum ad salutationes et obsequia.

Nec mora; brevibus edoctus verbis Tangeber (hoc enim [illegible] seni, quod vos *Tangbeber* recte pronuntiabitis) ad me factus proximus dexteram tendit meamque accipit, ac, dum hanc in pectus premit suum, oculos ad caelum attollens, caput meum laeva tenuit nescio quid murmurans. Toto corde mihi tunc eum benedixisse postea comperii. Sic eo tenente ac ducente domum ingressi sumus, equos nostros curantibus adolescentibus, quos vocaverat senior, ac de hisce mandaverat.

Interpretis munere *Tagg... et cetera* ille meus fungebatur; at ego, sermonibus praeteritis, quae fierent notabam. Domi in ipso limine patebat caenaculum ingens, quod redeuntes triginta circiter vi[illegible]

LOLL[illegible]

SIVE DE PROVECTA LATINITATE

[illegible] videri sibi quae[illegible], Trebatius autem [illegible] acutis de arte fundamenta [illegible], Philippus, qua erat amoe[illegible]: Quoniam, inquit, hora nos admonet ornari [illegible], mihi quidem decretum est Manlianae [illegible] pocula [illegible] Flacci. Insidet enim menti [illegible] illud:

Qui [illegible] vino vetere sapientes puto.

[illegible], hercle, mero [illegible], aut quid utilius quaeri [illegible] in vita? Imo etiam decreti Platonici auctoritate, quid tam [illegible] sapientiae? Existimavit enim divinus ille vir fomitem esse quemdam et incitamentum ingenii virtutisque, si mens et corpus hominis vino flagraret. Itaque sic iudico, artium omnium et litterarum principium in Liberi patris cultu ac disciplina esse quaerendum.

Hoc poeticae levitatis impetu excitata paulisper hilaritas est; simul etiam alicuius offensio, quod urbanioris notae viris ea viderentur severae disputationi facere iniuriam. In his Trebatius: Quid mihi, inquit, negotii est cum istis nugatoribus, qui ea solent irridere quae nesciunt? Vestra scilicet est scurrilis ista consuetudo, propter ignorationem dialecticae. — Piso autem minor, veritus hospitii dominum torvis iam oculis intuentem, surrexit ad abrem Lollii, petiitque ut subortam litem ipse componeret remque omnem ad propositam rationem referret.

Tum Lollius: Si vobis videtur spatium loquendi satis idoneum aetati et prudentiae hactenus fuisse concessum, liceat mihi adolescenti ad ea quae attigistis pauca quae[illegible] [illegible], non [illegible] Trebatio, litteras [illegible] opus esse [illegible] ad [illegible] et voluptatem spectare. Trebatius autem non probari sibi ait hodiernae iuventutis disciplinam in gymnasiis, quod, remotis philosophiae studiis usuque latine dicendi, leviter eruditi prodirent. Priori quaestioni satis acute Piso maior occurrit, ostendens, quae sapientia nitantur ea non posse otiosa censeri, idemque proximam occupavit. Nunc, quoniam vobis videor esse aliquo in numero, meque oculis admonetis ut afferam disputationi iuveniles vires, faciam quidem ut potero; illud certe consequar, ut si quando a iudicio vestro recesserim, eos ipsos, contra quos statuam, aequos pacatosque dimittam.

Primum igitur non tam Philippum, qui se ab his artibus alienum profitetur, quam Trebatium, qui latinis tantopere delectatur litteris, vehementer admiror, quod vulgarem exoletamque opinionem adhuc retineat, qua arbitretur, a sapientia et doctrina toto caelo distare litteras, iisque velut aucupio delectationis vacet, quasi alia intelligendi, alia dicendi esset disciplina. Neque enim forma dicendi est aliquid *a priori*, ut aiunt, aut per se, aut seiunctum a rebus, tamquam ornamentum aut vestis aut aliud adiectum quidpiam; sed ab ipsa re gignitur ex eaque efflorescit. Quapropter iure Antonium reprehendit Crassus: « Quum sibi de iis, quae dici ab oratore oporteret, sumeret, mihi autem relinqueret ut explicarem quemadmodum illa ornari oporteret, ea divisit, quae seiuncta esse non possunt. Nam quum re et verbis constet oratio, neque verba sedem habere possunt, si rem subtraxeris, neque res lumen si verba semoveris » (1). Brutus autem ita loquens inducitur: « dicere bene nemo potest, nisi qui prudenter intelligit. Quare qui eloquentiae verae dat operam, dat pru[illegible]dentiae » (1). Rei itaque, quaevis denique illa sit, [illegible] cogitatae vel alte perceptae egregia forma non [illegible], sed [illegible] tamquam animae sanguis, lacerti caro. [illegible] haec naturalis et intima coniunctio litteratos efficit viros eosdemque sapientes.

Ad haec subridens Trebatius: Quam parva [illegible] sapientia regitur mundus! Regitur comicorum [illegible], deliramentis amantium, declamatorum canoris nugis. Regitur doctrina verborum, cuius mercis hyperborea [illegible] tam uberem effudit copiam. Quid, si te Plato audiret, a quo poetae eiiciuntur ex ea civitate, quam finxit ille, quum optimos mores et optimum reipublicae statum exquireret? Quid si omnium rhetorum exagitator Demosthenes, qui se Aeschini purgans negat in eo positas esse Graeciae fortunas, hocine an illo verbo sit usus? Quid ipse Tullius, qui ingenuas artes ac leviores passim [illegible] a maioribus disciplinis?

Cui Lollius: Quid mihi, quaeso, commemoras Cherilos, Demetrios, Pantilios, Fannios?

Nil agit exemplum litem quod lite resolvit (2).

Nam et ego possum aut Horatianum Crispinum obiiciens, aut Rutilium Benincasam, aut Mansonianum Ferrantem, horumque persimiles plerosque philosophos, reddere tibi voces tuas: « quam parva sapientia regitur mundus! » Illud quidem certum est, quavis de arte aut facultate quaeritur, de absoluta et perfecta solere quaeri. Noli igitur e suis tenebris excitare declamatores de ludo aut rabulas de foro, quibus cum litteratis viris tanta res est, quanta Orpheo cantori cum Sardo Tigellio, aut pictori Apelli cum pueris foedantibus carbone parietes.

(Ad proximum numerum).

P. ANGELINI.

(1) III *De orat.* V, 19.

(1) *Brut.* VI, 23.

(2) HOR. II *Serm.* III, 103.

XIII. . . **Ciceronis M. Tullii Orationes.** Ed. Müller. (Voll. 3).
XIV. . . **Ciceronis M. Tullii Epistulae.** Ed. Müller. (Voll. 2).
XV . . . **Ciceronis M. Tullii Scripta philosophica.** Ed. Müller. (Voll. 3).
XVI. . . **Eclogae poetarum latinorum.** Ed. S. Brandt.
Id. **graecorum.** Ed. Stadtmüller.
XVII . . **Gellii Auli Noctium Acticarum** libri XX ex rec. M. Hertz. (Voll. 2).
XVIII. . **Historicorum Romanorum fragmenta.** Collegit, disposuit, recensuit H. Peter.
XIX. . . **Orosii Pauli Historiarum adversus Paganos** libri VII. Rec. C. Zangemeister.
XX . . . **Panegyrici Latini XII.** Rec. Aem. Baehrens.
XXI. . . **Poetarum Romanorum fragmenta.** Ed. Aem. Baehrens.
XXII . . **Silii Italici Punica.** Ed. L. Bauer. (Voll. 2).
XXIII. . **Taciti C. Cornelii Libri qui supersunt.** Rec. C. Halm. (Voll. 2).
XXIV. . **Valerii Maximi Factorum et dictorum memorabilium** libri IX, cum Iulii Paridis et Ianuarii Nepotiani epitomis. Rec. C. Kempf.
XXV . . **Varronis M. Terenti Rerum rusticarum** libri III. Rec. H. Keil.
XXVI. . **Christus patiens.** Tragoedia christiana ex rec. I. G. Brambs.
XXVII . **Vitae Sanctorum novem metricae** ex codicibus Monacensibus, Parisiensibus, Bruxellensi, Hagensi saec. IX-XII. Ed. Guil. Harster.
XXVIII. **Epistolae selectae virorum clarorum saec. XVI-XVII.** Ed. E. Weber.
XXIX. . **Manutii Pauli Epistulae selectae.** Ed. M. Fickelscherer.
Mureti M. A. Scripta selecta. Ed. I. Frey. (Voll. 2).

(Quae opera omnia prodierunt Lipsiae ex officina Teubneriana).

XXX . . **Divi Thomae Aquinatis Summa Theologica** ad emendatiores editiones impressa et accuratissime recognita. Edid. Romae Forzani et S. - Leo PP. XIII aureo numismate decoravit.
XXXI. . **Divi Thomae Aquinatis Summa Philosophica contra Gentiles** ad lectionem codicis autographi in bibl. Vaticana adservati, probatissimorum codicum meliorisque notae editionum fideliter impressa. - Romae, ex off. Forzani et S.
XXXII . **Biblia sacra vulgatae editionis Xysti V P. M. iussu** recognita et Clementis VIII auctoritate edita. - **Affabre renovarunt** Desclée, Lefebvre et S.
XXXIII. **Novum Iesu Christi Testamentum vulgatae editionis** Xysti V P. M. iussu recognitum et Clementis VIII auctoritate editum. - Affabre renovarunt Desclée, Lefebvre et S.

Subnotationes atque praepositi praemii indicatio **recto tramite** mittantur ad ***Vox Urbis*** commentarii administratorem, **Roma, via Alessandrina, 87.**

PER ORBEM

Occidit tandem annus, quem strepentia tormenta bellica, indigno fato, ex ultima Africa salutant, cui contra felix novarum rerum auspicium annus sanctus pacis universae praeludit. Quare proximum novi anni ortum, quippe qui deciminoni aevi extremus erit, non aliter vobis omnino, ac placuit Vilhelmo, Germanorum Caesari, maxima solemnitate celebrare, cuius quidem iussu non tantum epistolares chartulae aptis ornamentis venustae per Germaniam diffundentur, sed et singulis eius exercitus legionibus memora signa et vexilla tradentur, ut, diei huius monumentum, in castris singulorum reposita asserventur.

❦

Non tamen impedierunt optimae gubernantium voluntates quominus extremi hi dies infortuniis contristarentur luctissimis, neque vero sperare iuvat, malorum extrema haec tandem fuisse, et prospera omnia novae aetati cessura.

Dolent equidem, nec immerito, Regienses, qui Astam in ultima Iberia incolunt, mercium emporium in suo portu sese vidisse igne absumptum nec fistulis ullis aquarum, nec vigilibus datum esse, ut illud valerent exstinguere: dolent Murciani in urbano suo theatro globum ignita pulvere refertum repentina eruptione ac flammis caveam et perystilia in ruinas convertisse; dolent Augustani in Americae septentrionalis Georgiana republica integram suae civitatis viam flammarum ira pariter fuisse voratam, ita ut nonnisi sterilis cinerum cumulus iam squaleat, ubi civilium commerciorum vita paulo ante fervebat; neque dolent minus Amalphiae urbis incolae, qui montem sibi impendentem late delapsum viderunt magna hominum nece, itemque Pensylvani, quorum latissima opificia ad fucanda lintea constituta, Vulcani rabie, mox deleta fuerunt.

❦

Verum ignita claudicantis numinis ira haud minores fuerunt utriusque fratris **tum aequorei tum aërei furores.** Illos namque vix effugit *Spiritus*, Ausvorum navigium, qui in Palinuri capitis scopulos prope incidisset, nisi *Sicilia* loricata itala navis eius discrimini succurrisset, ac potenti igniti vi, qua agitur, ventos et fluctus dominata, fragilem scaphum secum in Parthenopis portum duxisset sospitem. Sed ad Aronia litora non ita levis marina fortuna se gessit; properabant enim hinc et inde gallica navis *Mosa* atque italica illa, quam *Perseum* nuncupaverant; altera in Ianuensem portum, altera in Mauritaniam tendebat. At cum nebula iam atra et densissima puppes undique praecinxisset, gallicae navis prora in italicae latus occurrens impetum fecit, disiecit crates, atque ipsa ex occursu vi flammis excitatis pene vorata est. Nautas qui *Mosam* conscenderant, iberica navis alia sospites recepit; utrique vero in Aronicum portum sese recipere oportuit ut, quo l iniverant iter, detrimentis refectis, prosequi valerent ac perficere.

❦

Haec inter Parthenopaea et Sicula litora atrae procellae pervastant et urbes et pagos late depopulantur; nordicae vero Italiae Liguris in oris **mitior aer** et hiemis temperies manet, ita ut ab Americanis plurimis, ex tot fortunatis illis, qui Croesum opibus aemulantur, quasi hibernia delecta sint; non enim, idque iure, alibi per orbem sese posse suavius frigoris tempestates ducere quam sub Liguriae nitido caelo autumant. Illuc immo, ut nostis, ipsa Anglorum regina solet quotannis migrare, et profecto, nos ipsi libentissime conferremus. Sed quamvis hactenus a tot ditissimorum opibus longissime abesse misera fortuna nos cogat, ne volumus quidem eorum otia curiosa aut invida mente perturbare; et ianuarias alendas in nostra exiguitate celebrantes, ipsis quoque, praesertim si in sociorum numero recenseantur, omnia bona, felicia, fausta ex animo adprecamur.

VIATOR.

VARIA

Gaudens Societas.

Chicagi coetus iam tribus abhinc annis constitutus est, cui nomen a ludo; neque alieni a nomine mores coeuntium. Unusquisque e sociis tenetur lege, ut semel quotannis inveniat iocum, qui ingenio et dignitate laudabilis sit, risumque provehat. Praestantissimo praemium solemne et ritu grandi decernitur.

Societatis aerario praefectus et ipse in ludum proferendum conatus, una cum arca et pecunia, ut aiunt, effugit. Huiusmodi vero iocum Societas coetusque acerbe tulerunt, et iocantem in ius vocarunt, tamquam latrocinii reum. Iudices autem inquirunt, praemio carceris donaturi fugientem,... si tamen arripuerint.

*

Ioci.

Barduccius ab astronomo patre saepe audierat profecto esse in factis, ut Luna suis, et propriis, et accommodatis opportunitati lunari habitatoribus uteretur. Quum itaque lunarem orbem paene deficientem vidisset, moerentissimus vultu dolorem, pueriliis animae, praeferebat. Cui pater: « Quid, catulle mi, aegritudinis et angoris? » Cui Barduccius: « Angor, o pater, casu Selenitarum, qui deficiente Luna, pereunte solo, in illud horridum inane concident; iam enim vix falcula superest, in qua pedes teneant ».

P. d. V.

meridionales fines suas copias ducebat, et cum ad Stormberg urbem per montana impervia properaret, [illegible] repente in hostium copias, quae brevi illius [illegible] fuderunt.

At paucis post diebus ipsi Redwers Buller, qui summam belli moderabatur, similia fata contigerunt magna cum clade circa Modder flumen. Quo factum est, ut quotquot Anglorum exercitus ex utraque parte in hostium fines tendebant, paulatim regressi sint, et sese in [illegible] tuta in loca receperint, ad Roberts, novum ducem ex Anglia missum, cui recens summa rerum concredita est, una cum Kitchener illo, Aegyptiis [illegible] claro, exspectandum, qui meliori auspicio suos ad nova proelia deducant. Interim legiones, et exercitus illi qui sive Colenso, sive Kimberley, sive [illegible] in urbibus clausi sunt, suo fato derelicti videntur, [illegible] et Gatacre ducem hinc a Boeris victum, hinc a Batavis colonis, qui contra Anglos in extrema Africae colonia insurrexerunt, et quotidie [illegible], a [illegible] prohibitum dicunt.

✱

[illegible] quae belli huius [illegible] exiguo [illegible] circumscripti haud manserunt. [illegible] enim primum maximus est concitatus populi [illegible], quod Anglorum bellica quaedam navis germanicam [illegible], ad Canarias insulas, [illegible] Las-Palmas portum in itinere retinuerit, ut [illegible] quasi arma vel tormenta bellica ab[illegible], ad Boerorum fines conferenda. – [illegible] rebus incensi, iam [illegible] convertere videntur, ut in [illegible] occupent. Hinc enim [illegible], ut Turcarum imperator maxima [illegible] civitates maritimas Arabiae, quae [illegible], ditione ac quam va[illegible]. – Sed [illegible] extrema eaque gravissima est, [illegible] anglicis coloniis seditiosas factiones, numquam [illegible] domitas, sese iterum agitare coepisse, quarum profecto consilia si forte in apertum bellum erumpant, Anglorum res in maximo discrimine brevi erunt versaturae. Attamen medentur his anxietatibus interdum tum Australiani, tum Americani coloni, quorum coetus iam constituerunt nonnulla [illegible] auxilia esse ad maiorum patriam mittenda. – Apud Batavos contra irae in anglicum bellum quotidie magis [illegible], ita sane, ut privatis sermonibus [illegible] non sint, sed ipse batavus in Angliam legatus Golstein de Oldenaller a Vilhelma regina fuerit, [illegible] epistolis, in patriam revocatus.

✱

De Philippinis, ubi pariter bellum geritur, notitiae nonnisi magno interiecto temporis spatio et ieiunae admodum transmittuntur, quamquam innotuit satis Americanorum copias haud late adhuc pervasisse, nec Luzon insulam tenuisse, et advelitationibus adsiduis a barbaris semper lacessiri, quarum quidem in altera, quae ad Sanctum Matthaeum oppidum prope Manillam commissa est, Lawton americanus dux ballistae ignito ictu interfectus concidit.

✱

Contentiones et iurgia novissima, quae in Samoa insulis exorta sunt, pacem illam nuper Germanis auspiciis restitutam iam perturbant; factiones enim barbarae duae, quarum altera Malietoa, altera Mataafa regem sequitur, ad pugnas huc illuc iterum descenderunt; quare germanica navigia in eas brevi properare videbimus.

✱

Inter tot autem ac tanta discrimina rerum, Urbi auspicatissima vigilia Dominicae Nativitatis illuxit, cuius quidem matutinas nubes nitidus sol brevi rescidit, Vaticanas aedes effuso iubare splendide inundans. Insonabant interim late undique ex omnium templorum turribus sacra aera, quae inter vocis gravissimae ex Vaticani templi aere maximo, quasi chori princeps cantus percipiebatur. Pontifex in medias ovantis populi turbas, aula comitante nobili, ad *portam sanctam* descendit, eamque, inter sacros concentus laetissimam psalmi invitationem « Iubilate Deo » canentes, triplici ictu aurei mallei aperuit. Patent igitur ex tunc portae illae, quo advenae undique ex extremis usque orbis finibus convenientes caritatis illius a Christo edoctae fontem invenient, cuius tantum aquis humanae societatis in vera pace restituendae virtus data est et remedium.

POPLICOLA.

PUBLICI PER ORBEM COETUS
LEGIBUS FERENDIS

In **Americana nordica foederata republica** quadraginta suffragiorum numero administri adversariorum factionem superarunt, ut de nummorum permutatione rogatio a se prolata lex fieret.

In **Argentina republica**, stipendia oratoribus populi persolvenda sunt aliquantulum imminuta; foedus de commerciis commutandis cum Gallia feliciter initum est; arbitrorum tribunal cum Italia in proximum annum dilatum.

In **Austria** de expensis in commune aerarium et ab Austria et ab Hungaria conferendis acerrimae contentiones sunt quotidie in comitiis exortae; quare Clary Oldingen comes, qui gubernio praeerat, suo munere sese abdicavit. Huius in locum Vittek, qui ferrea itinera moderabatur, suffectus est, ut res publicas interim gereret. Haec inter legislatores, qui aerarii expensas lustrant, de bellicis sumptibus tum pro Austria tum pro Dalmatiae provinciis rogationem ratam habuere; coetus vero nobilium rogationem alteram sancivit, qua ephemeridum quoddam sigillum una cum eius tributo abrogatum est.

In **Gallia** cum de coloniarum expensis coram populi oratoribus ageretur, Decrais, qui iis praeest, magnam habuit orationem, qua sese proxime oblaturum spopondit rogationem novam, ut ad eas tuendas exercitus apte constitueretur. Lémire autem sacerdos acriter gubernantes obiurgavit eo quod nigritarum commercium in coloniis libere peragi sinerent. Circa pecuniam relinquendam administris ut summam omnem publici sumptus gerere valeant, cum praesertim expensae de iure dicendo et de magistratibus in discussionem venerunt, oratorum odia exarserunt, dicentibus plurimis sive pro, sive contra reos illos qui de maiestate coram senatu iudicantur, et *nationalistis* in *socialistas*, istis vero in illos contumelias et accusationes iacientibus.

Tandem vero a die mensis decembris XXII feriae natalitiae constitutae sunt.

In **Germania** de canali Amburgensi effodiendo multa agitata sunt, itemque de coloniis fovendis, et de militari navali re augenda pro commerciis Germanorum magis magisque in dies diffundendis atque validius tuendis. His autem, quae ipsius Vilhelmi maxima desideria hoc temporis momento esse videntur, obstare acrius catholici, Lieber duce, apparuerunt, qui hac in re cautius procedendum esse magnifica oratione disseruit.

In **Graecia** Tyamados, tribunus militum, ut oratoribus populi praesit, electus est.

In **Helvetia** Wilhelmus Hauser, patria Tigurinus, qui aerario hactenus praeerat, ut universo foederi praesit est renunciatus, et una cum eo novi administri in proximum annum ad rempublicam gerendam sunt advocati. In nationali autem coetu de Simplone monte transfodiendo rogatio est approbata.

In **Iberia** vox quae de Africanis coloniis Russorum manibus tradendis late iam diffundebatur, a Silvela administrorum praeside inanis evincta est. Rogatio de viceadministro rerum navalium tollendo, uno tantum suffragio est approbata; de expensarum autem summa nihil hactenus sancitum est, et nonnisi interdum pro tempore est cautum, ut administri eam gerere valeant.

In **Italia**, praeter ea quae pariter ad expensarum summa statuenda sunt in utroque coetu agitata, statutum est, ut nova aula ad oratores cogendos in palatio comitiorum erigatur.

In **Peruviana republica** novus praeses administrorum adlectus est De la Riva-Agüeroches, qui sibi ad militares et navales res gerendas Velarde et Zegarra socios adiunxit.

SCRIBA.

AENIGMATA

I.

Non pater aut princeps est, nec prior absque priore.
Exsulet hic *primus*; prior est atque imperat *alter*,
Quem tamen interdum *totus* quit vincere inermis.

II.

Imperat ut cedas *prior*, et stas cum advocat *alter*.
Iunge; duo produnt: Omen – Amica Iovi.

DIGAMMA.

Ex sociis qui utriusque aenigmatis interpretationem ad commentarii moderatorem miserint intra duos menses, unus, sortitus, gratis accipiet opus, cui titulus:

BIBLIA SACRA

VULGATAE EDITIONIS

Xysti V P. M. iussu recognita et Clementis VIII auctoritate edita.

(Affabre renovarunt Desclée, Lefebvre et Soc.).

Aenigmata ann. II, n. XXI proposita his respondent:

1. Nox - Nix - Nex - Nux.

2. Roma - Amor - Mora - Maro.

Ea rite soluta miserunt:

Ed. Bianco; Carm. Testa; M. Mori; Ag. de Aguiar, *Romae* - Andr. Piotto, *Malado ad Vicentiam* - P. Pasquali, *Apua* - Ant. Portanova, *Salerno* - Ver. Cariolato, *Vicentiis* - Ad. Artioli, *Ferraria* - Ricc. Magenta; Alb. Bapro; Abr. Morchio, *Genua* - Guil. Schenz, *Ratisbona*; Ios. Ant. Schneider, *Monachio in Bavaria* - Ant. Grasselli, Archiepiscopus Viterbensis - Ant. Galliero, *Aversa* - C. Morawski, *Cracovia* - Fr. Paleta, *Iicin*; Ioan. Sedlàk, *Praga, in Bohemia* - Seminarium Montis Regalis *in Siculis* - Ioannes Mediolanensis - Hild. Guépin, *S. Dominico de Silos ad Burgos* - Gust. Grünes, *Nicolsburgo in Moravia* - Car. Stegmüller, *Sabaria*; Seminarium Episcopale Neosoliense; Mart. Kheberich, *Scepusio, in Hungaria* - Val. Baldissera, *Utino* - Greg. Warnegger, *Cellis Marianis*; Ios. Vykoukal, *Sezzan, in Styria* - E. R. Massey, *Bicester in Anglia* - Caes. Mancini; Io. Asprenas Rocco, *Neapoli* - P. Anacletus C. P. - A. Sordet, *Thury*; Aug. Narquet, *Monteloco*; A. Chevènement, *Nods, in Gallia* - P. Garrone, *Pezzana ad Vercellas* - Alex. Rovitti, *Cerchiara in Calabris* - Alafr. Bartoli, *Grosseto* - Ioan. Sobczynski, *Wloclawek*; Ios. Rokoszny, *Sandomiria, in Polonia* - Ioan. Falconbridge, *Toronto*; Am. Robert, *Marieville*; Aug. Roberge, *Clicot, in Canada* - E. Schütt, *Suechtelenia in Germania* - Alex. P. Gest, *Lambertville in civ. foed. Americae sept.* - Cyr. Zucchetti, *Caravagio ad Bergomum* - Aug. Ed. de Druffel, *Welbergben in Guestphalia* - I. Gylling, *Visby in Suecia* - Ign. Aguilar, *Morelia in Mexicana republica* - H. Heussler, *Basilea* - P. Alexius C. P., *Urbetelio* - Alois. Cappelli, *Senis* - H. Dowald, *Neo-Baltimore* - S. Ceslaus, *Petropoli* - E. Frachetti, *Mengalore* - I. B. Etschenberg, *Albano*.

Sortitus est praemium:

HILD. GUÉPIN

ad quem missum est opus, cui titulus:

NOVUM IESU CHRISTI TESTAMENTUM

VULGATAE EDITIONIS

Xysti V Pont. Max. iussu recognitum et Clementis VIII auctoritate editum.

(Affabre renovarunt Desclée, Lefebvre et Socii).

Sponsor: IOANNES BAPTISTA CIAMPI, iurisperitus.

ROMAE - Ex Officina Forzani et Socii.